

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2020. gada 9. oktobrī
(OR. en)

11721/1/20
REV 1

SOC 608

DARBA REZULTĀTI

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	delegācijas
Iepr. dok. Nr.:	11084/20
Temats:	Minimālo ienākumu aizsardzības stiprināšana nolūkā apkarot nabadzību un sociālo atstumtību Covid-19 pandēmijas laikā un pēc tās Padomes secinājumi (2020. gada 9. septembris)

Pielikumā pievienoti Padomes secinājumi "Minimālo ienākumu aizsardzības stiprināšana nolūkā apkarot nabadzību un sociālo atstumtību Covid-19 pandēmijas laikā un pēc tās", kurus Padome apstiprināja ar rakstisko procedūru, kas noslēdzās 2020. gada 9. oktobrī.

Minimālo ienākumu aizsardzības stiprināšana nolūkā apkarot nabadzību un sociālo atstumtību Covid-19 pandēmijas laikā un pēc tās

Padomes secinājumi

ATZĪSTOT, ka

1. Eiropadomes Stratēģiskajā programmā 2019.–2024. gadam nevienlīdzība ir atzīta par nozīmīgu politisko, sociālo un ekonomisko risku un tiek aicināts nodrošināt iespējas visiem. Aprakstot virzību uz Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu, Komisijas paziņojumā "Spēcīga sociālā Eiropa taisnīgai pārejai"¹ uzsvars tiek likts uz to, lai uzlabotu sociālo aizsardzību un iekļaušanu – lai pārmaiņu laikā nevienu neatstātu novārtā, ir jācīnās pret nabadzību.
2. Neraugoties uz pasākumiem, kas veikti, reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, tās sociālā un ekonomiskā ietekme dramatiskā veidā atklāj un saasina neaizsargātību, palielinot sociāli ekonomisko plaisu rašanās risku Eiropā². "Atvērto ceļu", ko atzinīgi novērtēja Eiropadomes locekļi, ir norādīts, ka ir jāpievēršas krīzes sociālekonomiskajām sekām. Būtiska problēma ir to personu ienākumu aizsardzība, kuras zaudē darbu, kuru ienākumi samazinās vai izzūd un kurām trūkst pietiekamu līdzekļu. Minimālo ienākumu aizsardzībai, ko papildina aktivizēšanas un nepieciešamie pakalpojumi, ir būtiska nozīme nabadzības un sociālās atstumtības riska mazināšanā šajā krīzē, un tādējādi tā atbalsta visnelabvēlīgākajā situācijā esošās sabiedrības daļas gan šobrīd, gan nākotnē³.

¹ COM(2020) 14 final.

² ESAO, 2020. gads: "Covid-19: Aizsargāt cilvēkus un sabiedrību" (*COVID-19: Protecting people and societies*).

³ SDO, 2020. gads: "Sociālās aizsardzības pasākumi, reaģējot uz Covid-19 krīzi: valstu pasākumi un politikas apsvērumi" (*Social protection responses to the COVID-19 crisis: Country responses and policy considerations*).

3. Minimālo ienākumu shēmas ne tikai sniedz būtisku ieguldījumu to grupu sociālajā aizsardzībā, kuras krīze skārusi vissmagāk, bet arī stabilizē kopējo pieprasījumu pēc precēm un pakalpojumiem, kas ražoti ekonomikā ⁴.
4. Vispārējo tendenču uzraudzība sliecas apstiprināt to, cik svarīgi ir stiprināt minimālo ienākumu aizsardzību un aktīvu iekļaušanu Eiropā. Pēdējo desmit gadu laikā visā Savienībā miljoniem cilvēku ir palīdzēti izkļūt no nabadzības. Tomēr rezultāti neatbilst ES mērķim – līdz 2020. gadam palīdzēt izkļūt no nabadzības 20 miljoniem iedzīvotāju. Pat pirms pandēmijas uzliesmojuma kopumā vairāk nekā katrs piektais Eiropas iedzīvotājs un katrs ceturtais bērns joprojām bija pakļauts nabadzības un sociālās atstumtības riskam ⁵. Īpaša uzmanība jāpievērš vientuļo vecāku mājsaimniecībām un personām, kas dzīvo (gandrīz) bezdarbnieku mājsaimniecībās, jo viņu neaizsargātība ir īpaši augsta. Viņi saskaras ar pastāvīgu nabadzības risku ⁶, un otra minētā grupa saskaras pat ar nabadzības padziļināšanos. Šī attīstība liecina par Eiropā novērotajām atšķirībām minimālo ienākumu aizsardzībā attiecībā uz adekvātumu, pārklājumu un piekļuvi nepieciešamajiem pakalpojumiem ⁷. Pēdējo desmit gadu laikā gūtie panākumi šo atšķirību novēršanā ir bijuši ierobežoti ⁸.
5. Minimālo ienākumu aizsardzība būtu jāuzskata par daļu no visas valsts sociālā nodrošinājuma sistēmas: labi izstrādāti, integrēti, adekvāti un ilgtspējīgi sociālie pabalsti un pakalpojumi nodrošina efektīvu aizsardzību visiem. Ieguldījumi sociālās aizsardzības sistēmās dod vērtīgus sociālos un ekonomiskos rezultātus ilgtermiņā. Sociālā aizsardzība veicina sociālekonomisko noturību, cilvēkkapitāla attīstību un iespēju vienlīdzību, jo īpaši attiecībā uz bērniem, kuriem draud nabadzība un sociālā atstumtība.

⁴ Eiropas Parlaments, 2010. gads: pētījums "Sociālās aizsardzības nozīme kā ekonomikas stabilizatoram: Pašreizējā krīzē gūtā pieredze" (*"The Role of Social Protection as Economic Stabiliser: Lessons from the Current Crisis"*).

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_50/default/table?lang=en.

⁶ Eurostat, 2020. gads: To cilvēku īpatsvars, kuriem draud nabadzība saskaņā ar nabadzības riska sliekšni un pēc mājsaimniecības tipa; Sociālās aizsardzības komiteja, 2019. gads: gada ziņojums.

⁷ 2020. gada vienotais nodarbinātības ziņojums, 34. lpp.

⁸ Eiropas Parlaments, 2017. gads: Pētījums "Minimālo ienākumu politika ES dalībvalstīs" (*"Minimum Income Policies in EU Member States"*); Eiropas Komisija, 2016. gads: "Minimālo ienākumu shēmas Eiropā: Pētījums par valstu politikām 2015. gadā" (*Minimum Income Schemes in Europe: A study of national policies 2015*).

6. Ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru tiek izcelts princips, ka ikvienam, kam trūkst pietiekamu līdzekļu, ir tiesības uz adekvātu minimālo ienākumu pabalstu, kas nodrošina cilvēka cienīgu dzīvi visos dzīves posmos, un tiesības uz ērtu piekļuvi nepieciešamajām precēm un pakalpojumiem.
7. Vairākiem pasākumiem ir būtiska nozīme cīņā pret nevienlīdzību, nabadzību un sociālo atstumtību, proti: adekvāta minimālo ienākumu aizsardzība, ko nodrošina, izmantojot sociālo palīdzību, minimālo ienākumu shēmas vai citus valsts līmenī noteiktus sociālās aizsardzības pamatgarantiju kopumus personām, kuras nav spējušas iekļūt vai atgriezties darba tirgū un kurām nav iztikas līdzekļu. To mērķis ir mazināt nabadzību mājsaimniecībās un nodrošināt cilvēka cienīgu dzīvi ⁹. Minimālo ienākumu shēmas apvienojumā ar stimuliem (re-)integrēties darba tirgū darbaspējīgām personām, kā arī ar efektīvu piekļuvi nepieciešamajām precēm un pakalpojumiem veicina cilvēku aktīvu iekļaušanu nodarbinātībā un sabiedrībā. Lai samazinātu to, ka sievietes vairāk saskaras ar nabadzības situācijām, un veicinātu sieviešu līdzdalību darba tirgū, starp citiem faktoriem ir īpaši svarīgi risināt problēmas, kas saistītas ar darba un aprūpes pienākumu apvienošanu, ar ko saskaras vientuļie vecāki, no kuriem astoņi no desmit ir sievietes ¹⁰.

⁹ Eiropas Parlaments, 2017. gads (sk. iepriekš).

¹⁰ Eurostat, 2020. gads: Personu skaits pēc dzimuma, vecuma grupām, mājsaimniecības sastāva un darba statusa [lfst_hhindws], jaunākie dati par 2019. gadu.

8. Dalībvalstu ziņā ir izstrādāt un īstenot valsts noteikumus, ar kuriem nodrošina minimālo ienākumu aizsardzību. Savienības regulējumā par minimālo ienākumu aizsardzību pašlaik ietilpst Padomes Ieteikums 92/441/EEK ¹¹, Komisijas Ieteikums 2008/867/EK un attiecīgie uzraudzības un politikas koordinēšanas pasākumi Eiropas pusgada ietvaros, kuru pamatā ir ES salīdzinošās novērtēšanas satvars par minimālo ienākumu aizsardzību. Tā turpmāka izstrāde varētu palīdzēt novērst joprojām pastāvošās atšķirības minimālo ienākumu aizsardzībā. Efektīva minimālo ienākumu aizsardzība visā Savienībā varētu palīdzēt samazināt sociālo nevienlīdzību un atšķirības dalībvalstīs un starp tām, tādējādi veicinot augšupēju sociālo konvergenci. Turpmākais darbs pie Savienības regulējuma varētu arī palīdzēt stiprināt minimālo ienākumu aizsardzības funkciju kā ekonomikas stabilizatoram ¹² visās ES ekonomikās, palīdzot saglabāt kopējo pieprasījumu ekonomikā krīzes laikā un pēc tam.
9. Efektīva minimālo ienākumu aizsardzība ietver pamatprincipu kopuma piemērošanu. Šie principi ir aplūkoti arī Padomes Ieteikumā 92/441, Komisijas Ieteikumā par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus ¹³, un attiecīgajos SDO ieteikuma par sociālās aizsardzības minimumu (2012, Nr. 202) ierosinājumos. Proti, galvenie principi ir šādi.
- a. *Pieklūve* Pamatojoties uz universāluma principu, grūtībās esošām personām vajadzētu būt tiesībām bez diskriminācijas un visaptveroši piekļūt pabalstiem. Praksē būtu jānodrošina pieklūve pabalstiem un to izmantošana, tostarp izmantojot pieejamas un vienkāršotas pieteikšanās procedūras un pārsūdzības tiesības.

¹¹ Padomes Ieteikums 92/441/EEK (1992. gada 24. jūnijs) par kopējiem kritērijiem attiecībā uz resursu pietiekamību un sociālās palīdzības vietu sociālās aizsardzības sistēmās, OV L 245, 26.8.1992., 46.–48. lpp.

¹² Eiropas Parlaments, 2010. gads (sk. iepriekš).

¹³ Komisijas Ieteikums (2008. gada 3. oktobris) par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus (2008/867/EK) (OV L 307, 18.11.2008., 11.–14. lpp.).

- b. *Adekvātums* Pamatojoties uz cilvēka cienīgas dzīves principu, pamatvajadzības būtu adekvāti jāapmierina ar minimālo ienākumu pabalstiem, ņemot vērā dzīves līmeni un cenu līmeni vai valsts nabadzības sliekšni attiecīgajā dalībvalstī. Vajadzības būtu jāizvērtē, piemērojot konsekventas un pārredzamas metodes; pabalstu korekcijai vajadzētu būt regulārai un saistītai ar atbilstīgiem rādītājiem. Pienācīga uzmanība būtu jāpievērš mājsaimniecības sastāvam un īpašām individuālām vajadzībām, piemēram, invaliditātei, bērnu aprūpei vai ilgtermiņa aprūpei.
- c. *Veicinošie aspekti* Pamatojoties uz aktīvas iekļaušanas principu, minimālo ienākumu aizsardzībai būtu jāietver kvalitatīvu nepieciešamo pakalpojumu sniegšana. Būtu jānodrošina stimuli darbspējīgām personām strādāt un atbilstoša aktīva darba tirgus politika, piemēram, iekārtošana darbā un apmācība. Shēmas būtu jāpapildina ar plašu sociālo pakalpojumu klāstu, piemēram, konsultācijām, tostarp juridiskām konsultācijām, un informāciju par pieejamo atbalstu, pienācīgu palīdzību un konsultēšanu, lai nodrošinātu, ka ar shēmām efektīvi sasniedz cilvēkus un sniedz atbalstu visiem.

10. Eiropas pusgads ar vienoto nodarbinātības ziņojumu, valstu ziņojumu un konkrētām valstīm adresēto ieteikumu palīdzību sniedz ieguldījumu vērtīgas novērošanas un koordinācijas veidā, lai palīdzētu sasniegt mērķi uzlabot minimālo ienākumu aizsardzības efektivitāti. Šajā sakarā svarīgs atsaucis punkts ir ES līmeņa uzraudzības pamatā esošais un Sociālās aizsardzības komitejas izstrādātais salīdzinošās novērtēšanas satvars par adekvātumu, atbalstītietīgumu un aktivizēšanu minimālo ienākumu jomā. Uzraudzības satvara turpmākai attīstībai šajā jomā ir lietderīgi turpināt darbu pie salīdzināmas un augstvērtīgas informācijas (gan kvalitatīvas, gan kvantitatīvas) vākšanas, pienācīgi ņemot vērā dažādoto minimālo ienākumu aizsardzības politiku dalībvalstīs.
11. Novērtējumi ¹⁴ liecina, ka Padomes Ieteikumā par kopējiem kritērijiem attiecībā uz resursu pietiekamību un sociālās palīdzības vietu sociālās aizsardzības sistēmās un Komisijas Ieteikumā par tādu cilvēku aktīvu integrāciju, kuri ir atstumti no darba tirgus, sniegto politikas norādījumu īstenošanas rezultāti ir dažādi vai pat samērā nenozīmīgi. Tas parāda, ka ir vajadzīga turpmāka rīcība.
12. Eiropas Parlamenta 2017. gada 24. oktobra rezolūcijā ¹⁵ visas dalībvalstis tiek aicinātas ieviest atbilstošu minimālo ienākumu režīmu, uzsverot minimālo ienākumu aizsardzības nozīmi nabadzības apkarošanā. Līdzīgā garā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2019. gada 20. februāra atzinumā ¹⁶ aicina rīkoties minimālo ienākumu aizsardzības jomā.

¹⁴ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par to, kā tiek īstenots Padomes 1992. gada 24. jūnija Ieteikums 92/441/EEK par kopējiem kritērijiem attiecībā uz resursu pietiekamību un sociālās palīdzības vietu sociālās aizsardzības sistēmās, COM/98/0774 final; Komisijas dienestu darba dokuments par to, kā tiek īstenots Komisijas 2008. gada Ieteikums par to cilvēku aktīvu iekļaušanu, kuri ir atstumti no darba tirgus, SWD(2017) 257 final.

¹⁵ Eiropas Parlamenta 2017. gada 24. oktobra rezolūcija par politikas nostādņām attiecībā uz ienākumu minimumu – instrumentu nabadzības novēršanai (2016/2270(INI)).

¹⁶ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2019. gada 20. februāra atzinums SOC/584-EESC-2018.

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME

AICINA dalībvalstis:

13. TIEKTIES NODROŠINĀT, ka to valsts minimālā ienākuma aizsardzības shēmas atbilst attiecīgajiem Savienības un Starptautiskās Darba organizācijas ieteikumiem, ir pieejamas un adekvātas un veicina saņēmēju sociālo iekļaušanu un iekļaušanu darba tirgū;
14. attiecīgo shēmu izstrādē, atjaunināšanā un īstenošanā SADARBOTIES ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, piemēram, ar attiecīgajām iestādēm, tostarp vietējām un reģionālajām struktūrām, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, un vajadzības gadījumā ar cilvēkiem, kas saskaras ar nabadzību;
15. kā daļu no regulārajiem novērtējumiem IZSKATĪT, cik labi darbojas un cik adekvātas ir minimālo ienākumu aizsardzības shēmas nolūkā mazināt Covid-19 krīzes negatīvās sociālekonomiskās sekas, kā arī nolūkā atbalstīt sociālo iekļaušanu un iekļaušanu darba tirgū, un vajadzības gadījumā NOTEIKT un ĪSTENOT pasākumus, ar ko uzlabot to efektivitāti gan īstermiņā, gan ilgtermiņā;
16. PIELIKT PŪLIŅUS, lai sniegtu informāciju cilvēkiem, kuri potenciāli atbilst valsts līmenī noteiktajām atbilstības prasībām, par viņu tiesībām uz minimālo ienākumu aizsardzību; MUDINĀT šos cilvēkus pieteikties uz pabalstiem naudā vai natūrā un izmantot attiecīgos pabalstus, ko papildina aktivizēšanas un nepieciešamie pakalpojumi; un
17. IEVĀKT pēc dzimuma sadalītus datus, lai uzraudzītu un novērtētu minimālo ienākumu aizsardzības politiku un tās ietekmi, un ATBALSTĪT Eiropas Komisiju, Sociālās aizsardzības komiteju un Nodarbinātības komiteju periodiska ziņojuma par minimālo ienākumu aizsardzības attīstību izstrādāšanā, cita starpā sniedzot informāciju un datus par svarīgiem rādītājiem attiecībā uz piekļuvi, adekvātumu un veicinošiem aspektiem.

AICINA dalībvalstis un Eiropas Komisiju saskaņā ar to attiecīgajām kompetencēm, ņemot vērā valstu apstākļus un dažādus darba tirgus modeļus:

18. KOPIĢI STRĀDĀT, lai īstenotu Eiropas sociālo tiesību pīlāru, un apņemties novērst atlikušās atšķirības minimālo ienākumu aizsardzībā saistībā ar nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanu;
19. STIPRINĀT nodarbinātības un sociālos aspektus Eiropas pusgadā kā ekonomikas, nodarbinātības un sociālās politikas koordināciju attiecībā uz minimālo ienākumu aizsardzību un SNIEGT attiecīgus politikas ieteikumus, kuros ņemts vērā ilgtermiņa redzējums un līdzsvarotas ekonomikas, fiskālās, nodarbinātības un sociālās politikas vajadzības;
20. STIPRINĀT paraugprakses apmaiņu, valstu kontaktpunktu tīklu izveidi starpvalstu palīdzības sniegšanai un savstarpēju mācīšanos, lai turpinātu attīstīt minimālo ienākumu aizsardzību valsts un reģionālā līmenī, tostarp Minimālo ienākumu tīklā (*MINET*), kas ir Sociālās aizsardzības komitejas tehniskais forums; un
21. PĒC IESPĒJAS LABĀK IZMANTOT mērķtiecīgu atbalstu no pieejamajiem ES fondiem, jo īpaši no Eiropas Sociālā fonda Plus un *Next Generation EU* atveseļošanas instrumenta, lai veicinātu sociālo iekļaušanu un dalību darba tirgū, kā arī apkarotu nabadzību.

AICINA Eiropas Komisiju saskaņā ar tās kompetencēm, kas noteiktas Līgumos, un pienācīgi ņemot vērā valstu apstākļus:

22. INICIĒT Savienības regulējuma atjaunināšanu, lai efektīvi atbalstītu un papildinātu dalībvalstu politiku attiecībā uz valsts minimālo ienākumu aizsardzību.

AICINA Komisiju, Sociālās aizsardzības komiteju un Nodarbinātības komiteju saskaņā ar to attiecīgajām kompetencēm, ņemot vērā valstu apstākļus:

23. TURPINĀT IZSTRĀDĀT esošo ES salīdzinošo novērtēšanu minimālo ienākumu aizsardzības jomā, lai atvieglotu darbības rezultātu uzraudzību un atbalstītu politikas sviras attiecībā uz trim galvenajiem minimālo ienākumu aizsardzības aspektiem, proti, adekvātumu, piekļuvi un nepieciešamo pakalpojumu sniegšanu, tostarp tādu, kas veicina dalību darba tirgū; un
24. pamatojoties uz ES līmenī izveidoto salīdzinošās novērtēšanas satvaru minimālo ienākumu aizsardzībai, periodiski SAGATAVOT kopīgu ziņojumu, lai analizētu un pārskatītu panākumus, kas gūti, izstrādājot minimālo ienākumu aizsardzību dalībvalstīs. Ziņojumā jo īpaši būtu empīriski jāanalizē minimālo ienākumu aizsardzības nozīme nodarbinātības atbalstīšanā un nabadzības novēršanā, kā arī ienākumu un iespēju nevienlīdzības, tostarp dzimumu nevienlīdzības aspektu, novēršanā. Ziņojumam būtu jāaptver minimālo ienākumu aizsardzības piekļuves, adekvātuma un veicinošo aspektu piemērošana. Tajā būtu arī jāpēta minimālo ienākumu aizsardzības potenciāls kopā ar citiem nodarbinātības atbalsta un sociālās aizsardzības pasākumiem stabilizēt ekonomiku un sabiedrību ekonomikas lejupslīdes laikā.